

Forskerutdanningsmelding for 2012

Bakgrunn

Som oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanning 2008-2015, utarbeides det årlig en forskerutdanningsmelding bygd på rapporter fra fakultetene. I rapporteringen for 2012 er det lagt opp til en forenkling av meldingene. Fakultetene har kommentert de tallene de mener er mest sentrale for forskerutdanningen, ut fra oppdaterte tall fra DBH. Gjennomførte tiltak i 2012 er vurdert og prioriteringer for 2013 er kommentert.

Forskerutdanningsmeldingene fra fakultetene bygger på forskerutdanningsmeldinger fra instituttene. Meldingene er behandlet i instituttene og fakultetenes organer. En fullstendig melding ble lagt fram for Universitetets forskningsutvalg i møte 08.04.13. Denne er vedlagt, og gir en oppsummering og vurdering av ulike tiltak, samt beskrivelse av fakultetenes arbeid med forskerutdanningen. Forskningsutvalget tok forskerutdannings-meldingen for 2012 til orientering og la i sin diskusjon vekt på de gode resultatene og arbeidet som er gjort de siste årene med utgangspunkt i Handlingsplan for forskerutdanning.

I det følgende trekkes noen forhold fram. Det vises også til at de viktigste resultatene inngår i rapport fra 2012 (sak 4a/13).

Resultater i forskerutdanningen i 2012

Det ble kreert 251 nye doktorer ved Universitetet i Bergen i 2012, 254 i 2011. I Norge ble det kreert 1376 nye doktorer (jf. tabell 1), det er rekord og en økning på 129 fra 2011. UiO hadde økning på 86 doktorer, eller 20 %. Ved NTNU var det en økning på 11 %. UiBs andel av den nasjonale doktorgradsproduksjonen falt fra 19% til 17 %, mens UiO har økt sin andel fra 31 til 34 %.

Tabell 1. Antall avlagte doktorgrader ved norske universiteter (Kilde: DBH/NSD)

Institusjon	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	314	259	260	335	374
Universitetet for miljø- og biovitenskap	67	49	59	72	65
Universitetet i Agder	3	9	7	11	18
Universitetet i Bergen	233	223	237	254	251
Universitetet i Nordland	-	-	-	8	15
Universitetet i Oslo	435	391	415	425	511
Universitetet i Stavanger	12	29	31	28	32
Universitetet i Tromsø	104	115	96	114	110
Sum	1 168	1 075	1 105	1 247	1 376

De 251 nye doktorgradene ved UiB ble oppnådd av 134 kvinner og 117 menn, og 30% hadde utenlandsk statsborgerskap. Ved UiB er det størst nedgang i antall doktorgrader ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og størst økning ved Det medisinsk-

odontologiske fakultet fra 2011 til 2012 (se tabell 2). Det medisinsk-odontologiske fakultet er det første fakultetet som noen gang har oppnådd mer enn 100 doktorgrader.

Tabell 2. Antall avlagte doktorgrader ved Universitetet i Bergen (Kilde: DBH/NSD)Avdeling/Fakultet

Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	20	21	19	25	28
Det juridiske fakultet	6	8	7	8	6
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	79	74	76	94	72
Det medisinsk-odontologiske fakultet	90	70	93	87	103
Det psykologiske fakultet	11	24	21	22	19
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	27	26	21	18	23
Sum	233	223	237	254	251

Om resultatene i 2012

Tabell 3 viser at det er en jevn økning i antallet ph.d.-kandidater ved UiB. Det samlede kandidattallet er økt fra 1251 i 2008 til 1494 i 2012. Det siste året har økningen vært 1,5 %. Under forutsetning av at de aller fleste er kandidater som planlegger å levere avhandling, kan det forventes en liten økning i antall doktorgrader i 2013. For øvrig har UiB 19 i ordningen med nærings-ph.d

Tabell 3. Totalt antall doktorgradsavtaler ved Universitetet i Bergen (Kilde: DBH)

Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	116	145	173	182	173
Det juridiske fakultet	40	43	39	39	38
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	432	451	469	452	437
Det medisinsk-odontologiske fakultet	370	434	484	495	535
Det psykologiske fakultet	128	133	134	128	135
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	165	171	165	176	176
Sum	1 251	1 377	1 464	1 472	1 494

Gjennomstrømmingstallene viser tid fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid og permisjoner i perioden med finansiering. Tabell 4 viser at gjennomsnittstiden har økt litt fra 2011 til 2012. Kandidater ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet har brukt lengst tid, med 4 år i netto gjennomstrømming. Gjennomstrømmingstiden ved UiB var 4,7 år i 2008 og 3,9 år i 2009. Tall for gjennomstrømming i DBH er basert på kandidater med UiB som arbeidsgiver, i 2012 gjaldt det 149 av de 247 oppnådde ph.d.-gradene. Selv for kandidater det gjennomstrømmingsdata for, er tallene noe usikre.

Tabell 4. Gjennomstrømming i organisert doktorgradsutdanning ved Universitetet i Bergen. Netto årsverk totalt (Kilde: DBH)

Fakultet	2010	2011	2012
Det humanistiske fakultet	3,1	3,4	3,6
Det juridiske fakultet	3,0	3,8	3,5
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	3,4	3,6	3,6
Det medisinsk-odontologiske fakultet	3,9	3,2	3,5
Det psykologiske fakultet	5,3	3,4	3,7
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	4,6	3,7	4,0
Sum	3,8	3,5	3,6

Gjennomføringsgraden viser hvor stor andel av et kull som har oppnådd doktograd etter en gitt periode. Dette målet viser en klar forbedring fra 2011 til 2012 for UiB (tabell 5). Som tabellen viser, har verken UiO eller NTNU hatt samme forbedring innenfor gjennomføring som UiB i 2012.

Tabell 5. Andel uteksaminerte kandidater tatt opp på doktorgradsprogram seks år tidligere (%) (Kilde:DBH)

Institusjon	2011	2012
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	67,07	64,74
Universitetet i Bergen	66,89	72,87
Universitetet i Oslo	67,13	65,02
Gjennomsnitt for alle institusjonene	66,25	65,64

Underkjenninger og frafall

I 2012 var det 16 underkjenninger ved UiB og ingen av fakultetene rapporterer at antall underkjenninger vurderes som et betydelig problem. Tallgrunnlag for flere år viser at en stor andel av kandidatene som får førstegangs underkjenning leverer en ny avhandling som godkjennes.

Oppfølging av prioriteringer

Det arbeides med å øke kvaliteten i forskerutdanningen og sikre god gjennomstrømming. Handlingsplanen for forskerutdanning for 2008-2015 er utgangspunkt.

Kvalifikasjonsrammeverket ble implementert i forskerutdanningen ved UiB i 2012..

Kvalifikasjonsrammeverket formulerer hvilket forventet læringsutbytte en doktorgradskandidat fra UiB skal tilegne seg i løpet av doktorgradsutdanningen.

Veilederkurs på ph.d.-nivå en nå valgfri del av basisutdanningen i universitetspedagogikk. Pilotperioden for dette tiltaket er over og vil bli tilbudt på regelmessig basis.

Elektronisk system for fremdriftsrapportering av forskerutdanningen ble etablert i 2010. ved fremdriftsrapporteringen i 2012 ble systemet brukt for oppfølging av kandidater.

Midtveisevalueringen av forskerutdanningen for den enkelte kandidat er implementert. Gjennom registrering og rapportering er det et mål å fange opp og finne løsning på eventuelle utfordringer så tidlig som mulig. Dette kan bidra til redusert gjennomstrømmingstid.

Forskerskolene ble evaluert i 2011. Forskerskolene skal sikre at doktorgradskandidatene får et godt kurstilbud og har gode læringsmiljø.. I 2012 ble kriterier for forskerskolene utarbeidet for å sikre at forskerskolenes kvalitet ivaretas og for at de fortsatt kan fungere som et viktig supplement til forskerutdanningen.

Ph.d.-registrering og fremdriftsrapportering

Ph.d.-registrering skal gi oversikt over fremdriften i kandidatenes opplæringsdel. Det er stort sett gode tilbakemeldinger om elektronisk fremdriftsrapportering. Fakultetene mener rapporteringen forenkler arbeidet med oppfølging av kandidatene. Fremdriftsrapporteringen vurderes som nyttig for å kunne fange opp eventuelle utfordringer i forskerutdanningsløpet på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering er innført ved alle fakultet. Ordningen kan ses på som en utvidet, godt strukturert fremdriftsrapportering, der flere aktører i forskerutdanningen ved fakultetet møtes for å kvalitetssikre hvert enkelt doktorgradsprosjekt. Fakultetene understreker at det er opp til

det enkelte institutt eller forskerskole å finne hensiktsmessig form på midtveisevalueringen. De ser ingen grunn til å legge nye sentrale føringer for ordningen.

Veilederopplæring

Det er fortsatt behov for å øke kompetansen i veiledning. Fakultetene melder at det i fagmiljøene i varierende grad er opprettet egne møtepunkter for ph.d.-veiledere der hensikten er å utveksle erfaringer, øke bevisstheten om veilederrollen og diskutere hvordan veiledningen kan videreutvikles. De fleste fakultet omtaler det som positivt at det er opprettet et universitetspedagogisk opplegg med en modul for forskningsveiledning. Mange av ph.d.-veilederne ønsker å delta i dette opplegget, men kapasiteten er begrenset.

Undersøkelse om doktorgrader og arbeidslivet

I 2012 UiB fått gjennomført en undersøkelse som har gitt ny informasjon om arbeidsgiveres erfaringer og holdninger til ph.d.-kandidaters kompetanse og om de erfaringene ansatte med doktorgrad har i arbeidslivet. Rapporten viser at kandidater med doktorgrad fra UiB kommer raskt i arbeid. Hele 88 % av dem med doktorgrad er i relevant jobb allerede et halvt år etter at doktorgraden er gjennomført. De fleste ansettes fortsatt i universitets-, høgskole- eller instituttsektoren, selv om andelen har gått noe ned de siste årene. Andelen ansettelser i offentlig og privat sektor har økt og utgjør over 30 %. Undersøkelsen viser det er stor grad av mobilitet i arbeidsmarkedet. Personer med doktorgrad fra UiB skifter jobb og sektor ofte.

Universitetsdirektørens kommentarer

Forskerutdanningsmeldingen viser at det er gjennomgående gode resultater for forskerutdanningen, som det har vært i flere år. Antallet oppnådde doktorgrader er høyt, om lag som i rekordåret 2011. For 2013 forventes samme nivå av nye doktorgrader. For at det skal oppnås flere grader, kreves flere kandidater med ekstern finansiering. For prosjekter med ekstern finansiering som ledes fra UiB er det et mål å prioritere å ansette stipendiater. Regjeringens forslag i forskningsmeldingen om å etablere en ph.d.-ordning for offentlig sektor etter modell fra nærings-ph.d. (jf. Meld.St. 18 Lange linjer – kunnskap gir muligheter) kan gi nye muligheter for finansiering av doktorgradsløp ved UiB.

Arbeidet med Handlingsplan for forskerutdanning prioriteres høyt, og det er gjennomført mange viktige tiltak for å styrke forskerutdanningen. Netto tidsbruk for dem som tar doktorgrad er tilnærmet lik som i 2011, mens andelen som fullfører innen seks år har økt. Internasjonalisering i forskerutdanningen er prioritert. Det er et mål at flest mulig av doktorgradskandidatene skal ha et utenlandsopphold ved en anerkjent forskningsinstitusjon.

Universitetets undersøkelse om doktorgrader og arbeidsmarkedet ga viktig innsikt. I 2013 planlegges innsats for å synliggjøre doktorgradskompetansen i de delene av arbeidslivet som ennå ikke har tatt i bruk denne verdifulle kompetansen. Det er viktig å styrke samarbeidet med næringsliv og offentlig forvaltning. *Råd for samfunnskontakt* er viktig i så måte. Fram til 2020 er det stort behov for doktorgradskompetanse i det norske arbeidslivet. Særlig gjelder dette for MNT-fagene, men også samfunnsvitenskap, medisin og helsefag. Satsing på fri og grunnleggende forskning og et godt fungerende forskerutdanningssystem er helt sentralt for å kunne bidra positivt til å utdanne flere med doktorgrad.

Med disse kommentarene fremmes følgende forslag til

Vedtak:

Universitetsstyret tar forskerutdanningsmeldingen for 2012 til orientering

090413/ Yngve Brynjulfsen/ Svenn-Åge Dahl

Vedlegg:

Forskerutdanningsmelding for 2012 – sak 10/13 i Universitetets forskningsutvalg

9/4-2013
K. B. Dahl

Forskerutdanningsmelding 2012

Drøftet og tatt til orientering i Forskningsutvalget 8.4.2013

Innledning

Som oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanning 2008-2015, utarbeides det årlig en forskerutdanningsmelding som bygger på rapporter fra fakultetene. Fakultetene har sendt inn forskerutdanningsmeldinger etter en mal med spørsmål sendt fra universitetsledelsen 13.12.12. Følgende spørsmål til meldingene er fakultetene bedt om å ta stilling til:

- Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2011
- Hvordan vurderes forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet?
- Hvordan vurderes gjennomstrømningen og gjennomføringen i forskerutdanningen og eventuelt hvilke tiltak ønsker fakultetet å prioritere i 2013 for å bedre gjennomstrømning og gjennomføring ønsker fakultetet?
- Hvordan vurderes omfanget av underkjenninger og eventuelt hvilke tiltak for å hindre frafall og underkjenninger vil fakultetet prioritere i 2013
- Hvordan vurderes implementeringen av midtveisevalueringen og eventuelt hvilke tiltak for å gjennomføre midtveisevalueringen vil fakultetet prioritere i 2013?
- Hvilke erfaringer har fakultetet med veilederopplæring og eventuelt hvilke behov for veilederopplæring vurderes som viktig å fylle for å styrke veilederne veiledningskompetanse
- Hvordan vurderes innføring av ph.d.-registrering og felles fremdriftsrapportering for ph.d.-kandidatene og hvilke eventuelle resultater har dette gitt i forhold til fakultetets helhetlige oppfølging av ph.d.-kandidatene?

Meldingene skal inneholde kvalitative vurderinger av gjennomførte tiltak i 2012 og prioriteringer for 2013. Det er i år lagt opp til en forenkling av meldingene ved at fakultetene i mindre grad skal kommentere nøkkeltall etter en fastsatt mal. Fakultetene har likevel kommentert de tallene de mener er mest sentrale på forskerutdanningsfeltet, med oppdaterte tall fra DBH som kilde.

Forskerutdanningsmeldingene fra fakultetene bygger på forskerutdanningsmeldinger fra instituttene. Meldingene er behandlet i instituttene og fakultetenes organer.

Resultater i forskerutdanningen i 2012

I det følgende gjennomgås resultater innen de mest sentrale styringsparametre i forskerutdanningen: avlagte doktorgrader, gjennomstrømning og gjennomføring. I tillegg trekkes også frem noen sammenhenger mellom antallet ph.d.-kandidater med ulik finansiering og arbeidsgiver, og antall doktorgrader.

Avlagte doktorgrader

Det ble kreert 251 nye doktorer ved Universitetet i Bergen i 2012. 247 av disse var ph.d.-grader og 4 dr.philos.-grader. Dette er en liten nedgang fra 2011 på 3 doktorer. I Norge ble det kreert 1376 nye doktorer i 2012 (se tabell 1). Dette er ny rekord og en økning på 129 ferdige doktorer sammenliknet med 2011. UiO har hatt en stor økning på 86 doktorer, noe som tilsvarer 20 %. NTNU sin økning fra 2011 til 2012 er på 11 %. UiBs andel av den nasjonale produksjon har falt med 2 prosentpoeng fra 19

til 17 %. UiO har økt sin fra 31 til 34 %. NTNU ligger stabilt på 25 % av den nasjonale produksjonen. Vi er nummer tre.

Tabell 1. Antall avlagte doktorgrader ved norske universiteter (Kilde: DBH/NSD)

Institusjon	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	314	259	260	335	374
Universitetet for miljø- og biovitenskap	67	49	59	72	65
Universitetet i Agder	3	9	7	11	18
Universitetet i Bergen	233	223	237	254	251
Universitetet i Nordland	-	-	-	8	15
Universitetet i Oslo	435	391	415	425	511
Universitetet i Stavanger	12	29	31	28	32
Universitetet i Tromsø	104	115	96	114	110
Sum	1 168	1 075	1 105	1 247	1 376

De 251 nye doktorgradene ved UiB ble oppnådd av 134 kvinner og 117 menn. Nye doktorer med utenlandsk statsborgerskap utgjorde 29,8 %. Ved UiB er det størst nedgang i antall doktorgrader ved MN og størst økning ved MO (se tabell 2) mellom 2011 og 2012. Ved sistnevnte fakultet oppnådde man i 2012 for første gang mer enn 100 doktorgrader. SV-fakultetet kan også vise til en liten økning i antall doktorgrader. Ellers er det små utslag sammenliknet med tallene for 2011.

Tabell 2. Antall avlagte doktorgrader ved Universitetet i Bergen (Kilde: DBH/NSD)Avdeling/Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	20	21	19	25	28
Det juridiske fakultet	6	8	7	8	6
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	79	74	76	94	72
Det medisinsk-odontologiske fakultet	90	70	93	87	103
Det psykologiske fakultet	11	24	21	22	19
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	27	26	21	18	23
Sum	233	223	237	254	251

Gjennomstrømming og gjennomføring

Gjennomstrømmingstallene i tabell 3 viser tiden fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid og permisjoner under perioden med doktorgradsfinansiering. Tallene viser en liten oppgang fra 2011 til 2012; fra 3,5 år til 3,6 år. Kandidater som har disputert ved SV har brukt lengst tid i forskerutdanningsløpet, i gjennomsnitt 4 år. Senere i meldingen vil fakultetenes vurderinger og tiltak som gjelder gjennomstrømming oppsummeres.

Gjennomstrømmingstallene presentert av DBH/NSD er kun basert på ph.d.-er som har hatt UiB som arbeidsgiver. I 2012 utgjorde dette 149 av de 247 oppnådde ph.d.-grader. Fordi vi ikke har fullstendige tall for alle ph.d.-kandidater som har oppnådd grad ved UiB, er det vanskelig å være for bastant i vurderingen av dette målet. Det bør utarbeides gode rutiner for hvordan institusjonene skal kvalitetssikre innsamling og registrering av bakgrunnsdata for gjennomstrømmingsparameteret. Spesielt gjelder dette for kandidater med ekstern arbeidsgiver.

Selv for de kandidatene vi har gjennomstrømningsdata på, er gyldigheten noe usikker. I enkelte tilfeller blir gjennomstrømmingen kunstig lav fordi doktorgradsprosjektet starter opp lenge før kandidaten får formell finansiering og tas opp i doktorgradsprogrammet. Det er videre verdt å merke seg at gjennomstrømmingstallene til en viss grad er basert på kandidatenes egen rapportering. Etter at perioden med doktorgradsfinansiering er over, rapporteres kun den tiden kandidaten selv mener å ha brukt på avhandlingsarbeidet.

<i>Tabell 3. Gjennomstrømming i organisert doktorgradsutdanning ved Universitetet i Bergen. Netto årsverk totalt (Kilde: DBH/NSD)/Avdeling/Fakultet</i>	2010	2011	2012
Det humanistiske fakultet	3,1	3,4	3,6
Det juridiske fakultet	3,0	3,8	3,5
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	3,4	3,6	3,6
Det medisinsk-odontologiske fakultet	3,9	3,2	3,5
Det psykologiske fakultet	5,3	3,4	3,7
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	4,6	3,7	4,0
Sum	3,8	3,5	3,6

Gjennomføring er et parameter som viser hvor stor andel av et kull som har gjennomført utdanningen etter en gitt periode. Dette målet viser en klar forbedring fra 2011 til 2012 for UiB (tabell 4). Som tabellen viser, har verken UiO eller NTNU hatt samme forbedring innenfor gjennomføring som UiB i 2012.

<i>Tabell 4. Andel uteksaminerte kandidater tatt opp på doktorgradsprogram seks år tidligere (%) (Kilde:DBH)</i>	2011	2012
Institusjon		
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	67,07	64,74
Universitetet i Bergen	66,89	72,87
Universitetet i Oslo	67,13	65,02
Gjennomsnitt for sektoren	66,25	65,64

Antall kandidater og antall stipendiater med ekstern og departmentsfinansiering

I det følgende vil vi presentere tabeller som i seg selv er sentrale, men som også kan brukes til å forklare forholdet mellom antallet ph.d.-kandidater med ulik finansiering og arbeidsgiver, og antall doktorgrader ved UiB. Vi har ikke gjort en grundigere analyse av dette tallmaterialet, men fremlegger noen mulige sammenhenger i oppsummeringsavsnittet under.

Det totale antall kandidater har gått jevnt oppover, fra 1251 i 2008 til 1494 i 2012 (se tabell 5). Det siste året har økningen vært på 1,5 %. For øvrig har UiB 19 nærings-ph.d.'er. De fleste av disse er tilknyttet MN.

Tabell 5. Totalt antall doktorgradsavtaler ved Universitetet i Bergen (Kilde: DBH/NSD)

Avdeling/Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	116	145	173	182	173
Det juridiske fakultet	40	43	39	39	38
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	432	451	469	452	437
Det medisinsk-odontologiske fakultet	370	434	484	495	535
Det psykologiske fakultet	128	133	134	128	135
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	165	171	165	176	176
Sum	1 251	1 377	1 464	1 472	1 494

Tabell 6 viser en nedgang i antallet eksternfinansierte stipendiatstillinger. Fra 2011 til 2012 er nedgangen på rundt 10 %. Tre av fakultetene er relativt stabile, mens SV, PSYK og MN viser nedgang. Spesielt for sistnevnte har nedgangen vært betydelig. I 2008 utgjorde MN sin andel eksternfinansierte stipendiater 53 % av det totale antallet, mens det i 2012 utgjorde 48 %. Selv om nedgangen i absolutte tall er stor for MN, sammenfaller trenden med nedgangen ved UiB som helhet.

Tabell 6. Antall eksternfinansierte stipendiatstillinger ved Universitetet i Bergen. Årsverk (Kilde: DBH/NSD)

Avdeling/Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
Det humanistiske fakultet	30,3	10,2	10,7	10,0	11,2
Det juridiske fakultet	4,8	3,8	4,8	3,0	4,3
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	129,9	119,4	101,3	71,3	62,2
Det medisinsk-odontologiske fakultet	38,4	40,9	35,7	30,0	33,4
Det psykologiske fakultet	20,1	21,4	15,2	14,7	8,0
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	17,8	16,6	12,8	14,3	9,3
Sum	241,2	212,2	180,4	143,2	129,3

I perioden fra 2008 til 2012 har antall departementsfinansierte stillinger økt med 55,1 årsverk (se tabell 7). Spesielt var økningen stor fra 2008 til -09, og deretter en mindre økning fra 2011 til -12.

Tabell 7. Antall egenfinansierte stipendiatstillinger ved Universitetet i Bergen. Årsverk (Kilde: DBH/NSD)

Avdeling/Fakultet	2008	2009	2010	2011	2012
	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt	Totalt
Det humanistiske fakultet	57,4	70,1	78,5	73,7	76,9
Det juridiske fakultet	22,8	23,6	24,0	22,8	21,4
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	123,0	135,8	124,9	121,9	128,8
Det medisinsk-odontologiske fakultet	109,4	135,6	124,3	127,9	128,9
Det psykologiske fakultet	40,3	36,3	37,6	35,2	40,7
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	50,3	48,6	44,9	53,4	59,2
Universitetsmuseet i Bergen	5,9	6,0	7,0	7,8	8,4
Sum	409,1	456,1	441,2	442,6	464,2

Om resultatene i 2012

UiB holder nivået fra 2011, og scorer igjen over vårt måltall på 250 avlagte doktorgrader. Tabell 4 viser at det er en jevn økning i det totale antall ph.d.-kandidater ved UiB. Under forutsetning av at de aller fleste av disse er reelt aktive kandidater som planlegger å levere avhandling, vil vi kunne forvente en liten økning i antall doktorgrader i 2013.

Et sentralt virksomhetsmål for forskerutdanningen ved UiB er å øke antallet eksterntfinansierte stipendiatstillinger. Tabell 6 viser en tydelig nedadgående trend for eksterntfinansierte stipendiatstillinger som vi selv er arbeidsgiver for¹. Tabell 7 viser at denne nedgangen delvis har blitt kompensert av en økning i departementsfinansierte stillinger. Men økningen i departementsfinansierte stillinger kan ikke forklare hele økningen i det totale antallet doktorgradskandidater som vi har hatt i perioden 2008-2012. Økningen i det totale antallet doktorgradskandidater kan derfor ha to årsaker. For det første kan årsaken være at våre fagmiljø har tiltrukket seg flere kandidater med eksternt arbeidsgiver². MN nevner i denne sammenheng at de har en jevn tilstrømning av nye kandidater. Flere institutt melder om en andel nye kandidater som ikke er tilsatt ved UiB på opp mot 45 %. Videre kan en årsak være at vi har tatt opp kandidater som bruker lengre tid i løpet (både grunnet innvilgede permisjoner og at de går ut over tiden med finansiering), og som dermed fører til en "oppnopning" av kandidater. Det er vanskelig å slå fast hvilken av disse to årsakene som har størst forklarings effekt. Hvis tallene over nye ph.d.-kandidater i 2012 hadde vært klare, kunne vi utført en nærmere undersøkelse av sammenhengen. Disse tallene er ikke tilgjengelig før i høstsemesteret.

Det er grunn til å tro at tiltakene i tråd med Handlingsplanen for forskerutdanning har hatt en positiv effekt på tidsbruken i forskerutdanningen. Ser man på gjennomstrømmingen ved UiB noen år tilbake i tid, viser disse 4,7 år i 2008 og 3,9 år i 2009 og resultatene for senere år vises i tabell 3. Gjennomføringsandelen etter 6 år viser dessuten en betydelig oppgang det siste året. Faglig-administrative tiltak som midtveisevaluering, sterkere tilknytning til prosjekter og forskningsgrupper, forskerskoler og to veiledere er viktige forklaringer i denne sammenheng. Rene administrative ordninger som ph.d.-registrering og elektronisk framdriftsrapportering er også en del av denne tettere oppfølgingen.

Oppfølging av prioriteringer

UiB arbeider kontinuerlig med å heve kvaliteten på forskerutdanningen og sikre en god gjennomstrømming. Handlingsplanen for forskerutdanning for perioden 2008-2015 er utgangspunkt for dette arbeidet. I det følgende vil vi omtale hvilke tiltak som er gjennomført i 2012, samt gi en oversikt over nye tiltak som skal gis særlig prioritet i tiden fremover. Deretter følger fakultetenes oppsummering av gjennomførte tiltak og planer fremover.

Kvalifikasjonsrammeverket ble i 2012 implementert i forskerutdanningen ved UiB på både lokalt og sentralt hold. Kvalifikasjonsrammeverket formulerer hvilket forventet læringsutbytte en doktorgradskandidat fra Universitetet i Bergen skal tilegne seg i løpet av doktorgradsutdanningen.

Veilederkurs på ph.d.-nivå er gjennomført som en valgfri del av basisutdanningen i universitetspedagogikk. Pilotperioden for dette tiltaket er nå over og vil fra nå av bli tilbudt på regelmessig basis.

Elektronisk system for framdriftsrapportering av forskerutdanningen ble etablert i 2010. Framdriftsrapporteringen i 2012 har ytterligere konsolidert denne rutinen for oppfølging av

¹ En årsak kan være at stadig flere post.doc.'er og andre forskere ansettes i de eksterntfinansierte prosjektene, noe som går på bekostning av doktorgradsstipendiatene.

² DBH har ingen oversikt over kandidatenes arbeidsgivertilknytning, så årsaksforklaring er vanskelig å fastslå

kandidater. Midtveiseevalueringen av forskerutdanningen for den enkelte kandidat er nå implementert. Gjennom de ulike praksiser for registrering og rapportering er det et mål å fange opp og finne en løsning på eventuelle utfordringer så tidlig som mulig. Dette vil blant annet kunne bidra til å redusere gjennomstrømningstiden.

Forskerskolene ble evaluert i 2011. Forskerskolene er et viktig tiltak for å sikre at doktorgradskandidatene får et godt kurstilbud og har gode læringsmiljø, slik at løpet kan gjennomføres på normert tid. I 2012 ble kriterier for forskerskolene utarbeidet for å sikre at forskerskolenes kvalitet ivaretas og for at de fortsatt kan fungere som et viktig supplement til forskerutdanningen.

I 2012 er samfunnets behov for forskerutdanning og forskningskompetanse kartlagt i en egen undersøkelse som har gitt ny informasjon om arbeidsgiveres erfaringer og holdninger til ph.d.-kandidaters kompetanse og om de erfaringene ansatte med doktorgrad har med kompetansebehov i arbeidslivet. Rapporten, utført av det danske konsulentfirmaet Damvad, viser at kandidater med doktorgrad fra UiB kommer raskt i arbeid. Hele 88 % av dem med doktorgrad er i relevant jobb allerede et halvt år etter at doktorgraden er gjennomført. De fleste ansettes fortsatt i universitets-, høgskole- eller instituttsektoren, selv om andelen har gått noe ned de siste årene. Andelen ansettelser i offentlig og privat sektor utover ovennevnte sektorer har økt, og utgjør nå over 30 %. Undersøkelsen viser også at det er en stor grad av mobilitet på arbeidsmarkedet. Personer med doktorgrad fra UiB skifter jobb og sektor ganske ofte.

I 2013 har vi følgende konkrete planer for forskerutdanningen. Bergen Summer Research School (BSRS) vil fra 2013 bli en oppfølging av Universitetet i Bergen sin strategiplan 2011-2015 som blant annet omtaler styrking av forskerutdanning av høy kvalitet. Damvad-rapporten og NIFU sin rapport fra 2012 *PhD education in a knowledge society*, vil bli fulgt opp med et økt fokus på karriereveiledning for doktorgradskandidatene. Handlingsplanen for forskerutdanningen blir revidert, og det vil bli produsert en kortversjon som viser oppnådde mål og planer videre. Den innledende planleggingen av arbeidet med en ny handlingsplan for forskerutdanningen fra 2015-2020 vil starte. FA vil, i samarbeid med UA og IT-avdelingen, komme frem til nye rutiner for å innhente data om ph.d.-kandidatenes utenlandsopphold. Videre undersøkelser vil bli gjennomført for å få kvalitetssikrede tall for frafall, som kan danne grunnlag for å fastslå om underkjenninger og frafall er strukturelle problem eller ikke.

Det humanistiske fakultet

I desember 2011 vedtok fakultetsstyret ny organisering av forskerutdanningen. Dette innebærer at grunnenhetene har fått et større ansvar for forskerutdanningen enn de tidligere hadde. Med virkning fra 01.01.12 er det opprettet et forsknings- og forskerutdanningsutvalg på fakultetsnivå (FFU) som har det overordnede ansvaret for forskerutdanningen ved fakultetet. Det er imidlertid grunnenhetene som har det administrative og økonomiske ansvaret. Dagens ordning med forskerskoler direkte underlagt fakultetet er avvirket fra 01.01.2013. Ansvaret for opplæringsdelen og for den lokale kvalitetsutviklingen av forskerutdanningen er nå lagt til grunnenhetene. Fakultetet påbegynte i 2012 en gjennomgang av alle rutiner og retningslinjer knyttet til forskerutdanningen med sikte på samordning og tilpassing til den nye organiseringen. Dette arbeidet vil bli videreført i 2013.

Det juridiske fakultet

Det nye kursopplegget for den obligatoriske forskerutdanningen, Ph.d.-programmet i rettsvitenskap, ble arrangert første gang høsten 2011/våren 2012 og baserer seg på årskull med stipendiater. I forkant av opplegget for kull nummer to, med oppstart høsten 2012, ble det foretatt en evaluering av

gjennomførte aktiviteter 2011/2012. Evalueringen viser at man har fått til en revisjon som gir et kvalitativt bedre utdanningstilbud enn ph.d.-kandidatene fikk tidligere.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Et av hovedmålene var å følge med på gjennomstrømningstiden, og arbeide for å holde denne så nær normert tid som mulig. Vi ser at gjennomstrømningstiden i 2012 holder seg på nivå med tidligere år, og nettotidsbruk ligger på 3,6 år. Instituttene melder at midtveisevaluering er et godt hjelpemiddel for både kandidat og veileder (og forskningsgruppe) for å få oversikt over den enkelte kandidats framdrift og for å sikre kvaliteten i arbeidet.

Det medisinsk-odontologiske fakultet

I 2012 ble det ansatt en faglig koordinator for ph.d.-utdanningen i 20 % stilling. Denne koordinatoren skal blant annet jobbe med å få på plass et bedre kurstilbud, og har også overtatt det faglige ansvar for utviklingen av det obligatoriske grunnkurset, MEDMET1. Det er også jobbet videre med et nasjonalt samarbeid mellom de fire medisinske fakultetene i Norge, der det er vektlagt å bygge ned barrierene for å ta kurs hos hverandre. Blant annet skal det ikke kreves betaling av hverandres kandidater, og det oppfordres til å legge opp til intensiv blokkundervisning i kortere perioder i den grad det er mulig, heller enn å ha undervisning hver uke gjennom hele semesteret. I 2012 ble det innført en prøveordning med elektronisk innlevering av avhandlingen. Dette har fungert svært godt, og har hatt stor effektiviseringseffekt på saksbehandlingen ved oppnevning av komité og utsending av avhandling. Fakultetet har gode resultater å vise til når det gjelder tiden det tar mellom innlevering og disputas. Fakultetet har innført en minimumsregel på åtte uker mellom innlevering og disputas. I 2012 tok det gjennomsnittlig 3,2 måneder fra innlevert avhandling til disputas ved det medisinsk-odontologiske fakultet, men det var også flere tilfeller der det tok akkurat 8 uker.

Det psykologiske fakultet

Alle ph.d.-kandidater er forankret i en av fakultetets forskningsgrupper og knyttes til en lokal eller nasjonal forskerskole. Med henvisning til Handlingsplan for forskerutdanningen ved UiB 2008-2015, har fakultetet innenfor egne budsjettammer de siste årene tildelt ressurser til forskerskolene og programutvalget for forskerutdanning i form av treårige professor II-stillinger, administrative ressurser samt årlige tilskudd til gjennomføring av kurs (med eksterne forelesere), seminarer og midtveisevaluering.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Innenfor området nettverks- og forskerskoler er det flere positive trekk i 2012. Både Institutt for sosialantropologi og Institutt for geografi kan melde om at de er blitt tildelt midler fra Forskningsrådet for å videreutvikle forskerutdanningssamarbeid med søsterinstitutt i Norge. Fakultetet har deltatt i arbeidet med en nasjonal portal for ph.d.-kurs innen samfunnsvitenskapene, som ble lansert sommeren 2012. Fakultetets «forskerskole for samfunnsvitenskapelige fag» vil bli nedlagt fra og med vårsemesteret 2013. Etter hvert som man i universitets- og høgskolesektoren har kommet frem til en mer entydig og avgrenset definisjon av hva en forskerskole er, må SV-forskerskolen sies å ha utspilt sin rolle. I mars 2013 har fakultetet i tillegg gjort det obligatorisk at alle avhandlinger leveres inn elektronisk, i tillegg til papirutgavene. En slik løsning vil kunne korte ned tiden mellom innlevering og disputas. I 2012 prøvde fakultetet å få i gang et kort kurs i universitetspedagogikk. Dessverre viste det seg ikke mulig å finne ledige lærekrefter for å holde et to-dagers opplegg, verken fra UiB eller utenfra. Også i år har fakultetet fått svar fra Program for universitetspedagogikk ved UiB om at det på det nåværende tidspunkt ikke er kapasitet til å holde et slikt kurs for våre kandidater. Fakultetet vil forsøke å finne kursholdere fra andre institusjoner, men

vil også melde inn til universitetsledelsen at det finnes et udekket behov innen opplæring i universitetspedagogikk.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger

Noen fakultet har en forholdsvis stor andel departmentsfinansierte stillinger, som for en stor del lyses ut åpent for å sikre bredden i forskningen. Andre fakultet har en stor andel kandidater som er tilknyttet tematiske satsinger, eksemplifisert ved MN-fakultetet, som anslår at de fleste av kandidatens avhandlinger er del av et større forskningsprosjekt. Ved SV-fakultetet meldes det om at fakultetet de senere årene har valgt å knytte flere av de departmentsfinansierte stillingene til satsingene. Noen av stipendiatene som er tilsatt i slike åpent utlyste stillinger, velger dessuten å skrive avhandlingen innenfor et tematisk satsingsområde. Utviklingen ved SV har derfor ført til en tettere integrering av forskerutdanningen og forskningssatsingene. Selv om denne integreringen er positiv, uttrykkes det fra enkelte hold også en viss bekymring over at øremerkingen av flere stipendiatstillinger kan gå ut over grunnleggende forsknings-, veilednings- og utdanningsfunksjoner.

Alle kandidater ved UiB er tilknyttet en forskningsgruppe, og denne koblingen trekkes frem som det viktigste virkemiddelet for å sikre sammenheng mellom forskerutdanningen og forskningen. De fakultet som har velutviklede forskerskoler understreker også disse som viktige i det gjensidige forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger. PSYK nevner i denne sammenheng at flest mulig av forskningsgruppene skal bidra inn mot forskerskolene, både når det gjelder undervisning og veiledning.

Fakultetenes vurdering av gjennomstrømming

De aller fleste fakultet vurderer at gjennomstrømmingen er akseptabel (se tabell 3). HF melder at gjennomstrømmingen for eksterne kandidater er litt høyere, men at avviket ikke er så stort at det gir grunn til bekymring. SV skriver at selv om gjennomstrømmingen for 2012 isolert sett må sies å være lite tilfredsstillende, er det likevel gledelig at en så stor andel av kandidatene som ikke lenger mottar doktorgradsstipend, velger å slutføre arbeidet frem mot innlevering.

Som nevnt over, er det grunn til å tro at tiltakene som er iverksatt i tråd med Handlingsplanen for forskerutdanning, har hatt en positiv effekt på gjennomstrømmingen. For 2013 nevner HF spesielt viktigheten av at eksterne kandidater integreres godt i fag- og forskningsmiljøer, enten ved fakultetet, ved institusjonen de er tilknyttet eller i nasjonale eller internasjonale nettverk. SV-fakultetets mest konkrete tiltak for å bedre gjennomstrømming er at fakultetet én gang i året tar kontakt med alle kandidater som er utenfor finansieringsperioden. På denne måte opprettholdes kontakten mellom kandidat og fagmiljø, slik at disse sammen kan lage en realistisk plan for fullføring av doktorgradsprosjektet.

Underkjenninger og frafall

I 2012 var det 16 underkjenninger ved UiB og ingen av fakultetene rapporterer at antall underkjenninger oppleves som et betydelig strukturelt problem. Dette inntrykket bekreftes langt på vei av en egen, foreløpig undersøkelse FA gjorde vinteren 2013, i samarbeid med fakultetene (for hele undersøkelsen, se sakspapirene til Forskningsutvalgets møte 20.03.2013). Undersøkelsen tar for seg underkjenninger for perioden 2010-2012 for både dr.philos.- og ph.d.-graden. I perioden ble i alt 53 avhandlinger underkjent ved UiB. Undersøkelsen har også sett på avhandlinger som har blitt anbefalt omarbeiding, og som senere har ført frem til disputas. Tallene tyder på at en stor andel av kandidatene som får første gangs underkjenning kommer tilbake med en avhandling som godkjennes. For perioden som helhet var andelen underkjente avhandlinger, som andel av det

samlede antall disputaser, 7,1 %. Regner en med de reviderte avhandlingene som har gitt grunnlag for senere disputas, blir den netto andel underkjenninger 4,4 %.³

Underkjenninger er en naturlig og forventet konsekvens av det høye faglige nivå som legges til grunn av veilederne og komiteene som vurderer avhandlingene. Med UiBs rekordhøye antall doktorander, rundt 250 årlige disputaser, er det naturlig at det vil være noen underkjenninger. Dette er et uttrykk for kvalitet i forskerutdanningen, og at UiB har et godt fungerende kvalitetssikringssystem for universitetets fremste utdanning.

En fungerende kvalitetssikring må imidlertid ikke bli en sovepute som svekker oppmerksomheten og utvikling av tiltak som kan motvirke underkjenninger. For den enkelte kandidat er underkjenning av avhandlingen en svært alvorlig og negativ hendelse som rammer både fremdrift og motivasjon i en planmessig, arbeidskrevende og langsiktig kvalifisering til en yrkeskarriere. En underkjenning er selvsagt også alvorlig for de involverte veilederne.

For å utvikle tiltak som reduserer antall underkjenninger, er det viktig med bredt kunnskapsgrunnlag om underkjenninger, om de som leverer etter omarbeiding og om de som aldri kommer tilbake med ny avhandling. Det vil derfor være en oppgave å kartlegge underkjenningene bedre, for om mulig å avdekke årsakssammenhenger og fellestrekk som kan danne grunnlag for utvikling av konkrete tiltak og målsettinger. Forskerutdanningen er felles for hele UiB, og det er et mål å ha en felles holdning, et sett av anbefalte tiltak samt en forutsigbar og gjenkjennelig praksis for alle kandidater. Forskningsadministrativ avdeling vil i 2013 ta initiativ til en slik kartlegging i samarbeid med fakultetene.

I fakultetenes forskerutdanningsmeldinger er det noen som beskriver konkrete tiltak for å forhindre at avhandlinger blir underkjent. MO skriver at de fleste underkjenninger skyldes at avhandlingens introduksjon/sammenfattende del var for svak. Fakultetet har derfor utarbeidet en ny veiledning for denne delen av avhandlingen for å sikre at kandidat, veileder og bedømmelseskomité har samme forventninger til hvilke krav som stilles. Fra andre fakultet meldes det om målrettede tiltak der man involverer det utvidede fagmiljø, ikke bare veilederne, i en ekstra innsats for å kvalitetssikre innleveringsklare avhandlinger.

Det er kun SV-fakultetet som beskriver frafall som et problem. Et foreløpig anslag viser at i et kull på 25 kandidater, vil det ikke være uvanlig om rundt 20 % avslutter doktorgradsløpet uten å ha avlagt graden. Dette er et trekk som gir grunn til bekymring. Fakultetet ønsker en grundigere analyse av frafallstall på ph.d.-nivå, og mener at dette temaet bør få mer oppmerksomhet ved UiB og nasjonalt. Det mest konkrete tiltak for å hindre frafall er å ha en spesielt tett oppfølging av kandidater som nærmer seg avslutning av finansieringsperioden, men der endel arbeid gjenstår.

Innføring av midtveisevaluering

Midtveisevaluering er innført som en obligatorisk ordning ved alle fakultet. Ordningen kan ses på som en utvidet, godt strukturert fremdriftsrapportering, der flere aktører i forskerutdanningen ved fakultetet møtes for å kvalitetssikre hvert enkelt doktorgradsprosjekt. Ved PSYK er det forskerskolene som har styringen med midtveisevalueringen for de fleste kandidater. MO gir ett studiepoeng for fullført midtveisevaluering.

³ Denne utregningen gir et estimat av andelen underkjenninger. Ideelt sett skulle underkjennelsesprosenten vært andel underkjente av samlet antall innleverte avhandlinger. Dette ville imidlertid ha skapt vansker for periodiseringen, fordi innleveringer også skjer i året før godkjenning og eventuell underkjenning.

Fakultetene understreker at det er opp til det enkelte institutt eller forskerskole å finne en hensiktsmessig form på midtveisevalueringen. De ser ingen grunn til å legge nye sentrale føringer for ordningen, ut over de generelle anbefalingene som ble presentert av FA i 2010.

Veilederopplæring

Det er fortsatt behov for å øke kompetansen på veiledning. Fakultetene melder at det i fagmiljøene i varierende grad er opprettet egne møtepunkter for ph.d.-veiledere der hensikten er å utveksle erfaringer, øke bevisstheten om veilederrollen og diskutere hvordan denne type veiledning kan videreutvikles. MO skriver at fakultetet i tre år har arrangert årlige veilederseminar for ph.d.-veiledere på fakultetsnivå. *PSYK og JUS skal avholde lignende samlinger i 2013, og vurderer at dette blir et fast seminar på sikt.* SV skriver at det har vært gjort forsøk på å få arrangert veiledersamlinger på fakultetsnivå, men med relativt liten oppslutning. De fleste fakultet omtaler det som positivt at det er opprettet et universitetspedagogisk opplegg med en modul innen forskningsveiledning. Mange av ph.d.-veilederne ønsker å delta på dette opplegget, men kapasiteten er begrenset.

Ph.d.-registrering og fremdriftsrapportering

Ph.d.-registrering har utvilsomt bidratt til å skape bedre oversikt over fremdriften i den enkelte kandidats opplæringsdel. Registreringen har til dels også fungert som en kanal for kandidatene til å melde inn adresseendringer og forhold som gjelder permisjoner og forlengelse av studierett, og i mindre grad utenlandsopphold. Selv om ph.d.-registrering er obligatorisk, finnes det likevel ingen faktiske sanksjonsmuligheter overfor kandidater som velger å ikke registrere seg. Dette oppleves som et paradoks både av kandidatene og administrasjonen. Det er derfor stor variasjon i hvor stor andel som registrerer seg hvert semester, basert på hvilket fakultet de tilhører og hvorvidt de er kjent med Studentweb fra tidligere studier.

Oppretting av kurs som skal være tilgjengelig for påmelding i Studentweb har skapt noen utfordringer i de tilfellene der kurset arrangeres over få dager. Dette henger sammen med at malen som benyttes er utviklet med tanke på universitetsemner som går over et helt semester. Videre hender det relativt ofte at kandidater har problemer med påmelding til kurs via Studentweb, og å forstå den informasjonen som har blitt registrert. Vi er kjent med at det skal lages en ny versjon av Studentweb og vi håper at den nye versjonen bedre vil dekke behovene til ph.d.-utdanningen.

MN fremholder at rutiner for vurdering av aktiviteter og registrering av resultater - der Studentweb er brukergrensesnittet mellom administrasjon og kandidat - er like for alle tre utdanningsnivåer ved universitetet. MN skriver videre at forskerutdanningen vil kunne dra nytte av kompetanse som Studieadministrativ avdeling sitter på, og at fakultetet savner en tettere kobling mellom nevnte avdeling og Forskningsadministrativ avdeling.

Tilbakemeldingene når det gjelder fremdriftsrapportering er stort sett god. Alle fakultetene uttaler at rapporteringen er et effektivt verktøy som forenkler arbeidet med oppfølging av kandidatene. Det fremkommer noen kritiske merknader til tiden det tar fra rapporteringsfristen 1. november, til frigivelsen av rapportene på nyåret. Dette forsinker prosessen med den overordnede planlegging av forskerutdanningen på institutt/forskerskole og fakultet, samt oppfølging av kandidater der det meldes om utfordringer. Enkelte nevner at noen av spørsmål/svaralternativene har forbedringspotensial. Det vurderes videre som positivt at rapporteringen de siste to år har vært gjennomført elektronisk, og at dette bidrar til å senke terskelen for å rapportere. Fremdriftsrapporteringen er utvilsomt et nyttig verktøy for å kunne fange opp eventuelle utfordringer i forskerutdanningsløpet på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Forskningsdirektørens kommentarer

UiB holder nivået for doktorgradsproduksjon, med kun en liten nedgang fra rekordåret 2011. Utviklingen fra 2011 til 2012 sammenfaller imidlertid ikke med den nasjonale økningen på 10 % i doktorgradsproduksjon. For 2013 forventes det samme nivå for doktorgradsproduksjon som i 2012. En større økning i doktorgradsproduksjon i årene som kommer, fordrer en økning i antall kandidater med ekstern finansiering. Det kan oppnås med økt deltakelse i Forskningsrådets programmer, i EU-forskningen, spesielt Marie Curie og ERC, og i andre finansieringsordninger som Helse Bergen/Vest og Kreftforeningen. I eksternfinansierte prosjekter som administreres fra UiB bør ansettelse av doktorgradsstipendiater prioriteres. Det er også viktig at våre fagmiljø fortsatt fremstår som attraktive for kandidater som har eksterne arbeidsgivere.

Netto tidsbruk for dem som tar doktorgrad ligger omtrent på samme akseptable nivå som i 2011. Gjennomføringsandelen har hatt en økning siden 2011. Fakultetene viser til at administrative rutiner for registrering og rapportering og bruk av midtveiseevalueringer bidrar positivt. Arbeidet med handlingsplan for forskerutdanningen prioriteres høyt, og det er gjort mye for å styrke forskerutdanningen.

I 2013 vil det være naturlig for UiB å prioritere tiltak innen karriereveiledning. Dette er i tråd med signalene i Damvad-rapporten og rapporten *PhD education in a knowledge society* fra NIFU. Det er viktig å synliggjøre doktorgradene i nye miljøer og de deler av arbeidsmarkedet som ennå ikke har tatt i bruk den verdifulle kompetansen. For UiB vil det være viktig å styrke samarbeidet med næringsliv og offentlig forvaltning under selve doktorgradsutdanningen, slik at både kandidater og veiledere kan bygge opp faglig møteplasser og baserte nettverk til nye og interessante partnere. Det kan også være aktuelt å gå sammen med næringsliv og andre deler av arbeidsmarkedet med særlige høye kompetansebehov både av kandidater og forskning.

Internasjonalisering i forskerutdanningen, med økt mobilitet og økt deltakelse i arbeidet med akademiske fellesgrader er ikke systematisk rapportert for 2012. FA, UA og fakultetene har våren 2013 startet et arbeid for å se på om dette kan inkluderes i fremdriftsrapporteringen, allerede fra høsten 2013.

Med innføring av helhetlig oppfølging av kandidatene med registrering, fremdriftsrapportering og midtveiseevaluering er det lagt til rette for en god progresjon for alle kandidater. Tiltak som medarbeidersamtaler, akademisk skriving og etablering av sosiale nettverk fremheves som viktige for å motvirke svak progresjon. Ettersom gruppen med ekstern tilsetning utgjør en betydelig andel av kandidatene, er det viktig at fakultetene får rede på om den oppfølgingen oppleves som god i denne gruppen.

Veilederkurs på ph.d.-nivå er innført som en valgfri del av basisutdanningen i universitetspedagogikk. Tilbakemeldingen fra noen av fakultetene viser at kapasiteten på dette kurset er noe begrenset. Noen fakultet fremmer også ønske om et fast kursopplegg innen universitetspedagogikk for ph.d.-kandidater. Dette er spesielt aktuelt for stipendiater som har undervisning som en del av sin arbeidspålit. En nærstående evaluering av Program for universitetspedagogikk vil bringe på det rene om det er grunnlag for å opprette mer omfattende opplegg innen universitetspedagogikk for ph.d.-veiledere og kandidater.

Fram mot 2020 er det stort behov for personer med doktorgradskompetanse i det norske arbeidsmarkedet, og særlig gjelder dette for MNT-fagene, men også samfunnsvitenskap, medisin og helsefag (Kunnskapsdepartementet/UHR, Fagerbergutvalget). UiB har gitt støtte til disse ambisjonene i høringsuttalelser om de nasjonale målsettingene med ekspansjon i antall doktorgradskandidater. Det er understreket at universitetene må ha ressurser for dette.

Satsing på fri og grunnleggende forskning og et godt fungerende forskerutdanningssystem er helt sentralt for å kunne bidra positivt til å utdanne flere med doktorgradskompetanse.

YNBR 5.04.13